СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 170. Джерзі Сіті, Н. Дж., субота, 24-го липня, 1937 VOL. XLV. No. 170. Jersey City, N. J., Saturday, July 24, 1937. THREE CENTS

СЕНАТ ВІДКИДАЄ СУДОВИЙ ПРОЄКТ

ВАШИНҐТОН. — Сенат ухвалив відіслати проєкт судової реформи назад до судового комітету сенату. Відсилаючи його до комітету, ворожого цьому проєктові, сенат його похоронив.

За внесок голосували 70 сенаторів, проти — всього 20.

Врятувати з цілого проєкту вдасться хіба частина про реформу процедури нижчих судів, котру сенат приказав комітетові предложити повній палаті сенату за кілька днів.

СЕНАТСЬКИЙ КОМІТЕТ ТАВРУЄ БРУТАЛЬНІСТЬ ШІКАҐОВСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Сенатський субкомітет для виховання й праці, що стоїть під проводом сенатора Ла Фолета, предложив повній палаті свій рапорт із слідства над крівавою неділею в Савт Шікаґо.

Рапорт робить шікаґовській поліції тяжкі закиди. Він каже, що поліція поводилася з брутальністю, зовсім не спровокованою подіями. Велика втрата людських жить була зовсім зайва. Винуватий тут теж заряд поліції, що не дав поліцаям ніяких ясних приказів. До того поліцаї були узброєні не лише в свою звичайну зброю, але прийшли на демонстрацію з топорищами, які вони дістали зо сталевої фабрики підприємства „Републик Стіл Компані".

Неменше гострими словами таврує рапорт поведення поліції супроти ранених, закидаючи поліції, що вона не лише не рятувала ранених, але й не давала іншим їх рятувати.

БІЙКА ПІКЕТ З ПОЛІЦІЄЮ.

НЮ ЙОРК. — Під корабельними варстатами в Бруклині прийшло знов до крівавих бійок між страйкарами й поліцією.

Коло тисячі страйкарів і їх симпатиків улаштували демонстрацію перед фабрикою підприємства „Робинс Драйдок енд Ріпер Ко." Страйкарі обкидали поліцію, що зібралася в більшім числі коло фабрики, камінням, цеглами й патиками.

Три особи ранено тяжко. Між ними є сержант поліції.

ДАЮТЬ ЗАМУЖНИМ ЖІНКАМ ПРАВО СЛУЖИТИ В УРЯДІ.

ВАШИНҐТОН. — Сенат ухвалив одноголосно знести закон, на основі котрого замужні жінки не мали права служити в федеральнім уряді.

Палата послів уже ухвалила цей закон і він тепер іде до президентового підпису. За ухвалення цього закону побивається передівсім Краєва Федерація Бизнесових і Професійних Жінок.

ЗАКИДАЮТЬ БРУТАЛЬНІСТЬ МАСИЛОНСЬКІЙ ПОЛІЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Перед Краєвою Радою Відносин стануло 4 свідки з зізнаннями про криваві події в Масилоні, Огайо, дня 11-го липня.

Свідки заявили згідно, що 15 поліцаїв у той день відкрили без найменшої провокації вогонь на 125 страйкарів коло головної кватири Комітету Промислової Організації. Три особи померли від ран.

ПОЗИВАЄ МІСТО ЗА ВТРАТИ ЧЕРЕЗ СТРАЙК.

САН ФРАНСІСКО. — Заряд готелю Манкс запізвав місто за відшкодування в сумі 250,000 долярів, бо, мовляв, міський уряд не робив нічого, як юрба підчас страйку робила шкоду його бизнесові.

СНІГОВІ БУРІ В ЧІЛЄ.

САНТІЯҐО (Чілє). — З ріжних околиць Чілє доносять про великі снігові бурі. В багатьох місцях сніг зірвав телеґрафічні дроти. Здовж побережжя шаліють люті хуртовини.

Анґлійський корабель „Лотано" осів підчас бурі на коралеву скелю. Посидів на ній цілу добу, поки приплив не зняв його.

Залізниче получення між Льосандесом і Мендозою перерване засипами снігу.

ЯЗВА ХРУЩІВ.

НЮ ЙОРК. — Околичні фарми й городи терплять через появу великої маси так званих японських хрущів. Терплять найбільше Лонґ Айленд, Вестчестер Кавнті та північна частина стейту Ню Джерзі. Міські уряди висилають людей на оприскування кущів відповідною труткою. Уряд здоровля в Ню Йорку остерігає фармерів не оприскувати винограду й овочевих дерев арсенатом олова, бо він може затруїти самі овочі.

Для боротьби з язвою цвіркунів у Кемден, Ню Джерзі, стали вживати „плинного вогню" Одначе показується, що „плинний вогонь" виганяє пільні миши з піль у доми.

ПОГРОЗИ „ПАЦИФІКАЦІЇ" НА ВОЛИНІ.

Окружний „Звйонзек Спулдзєльні Рольнічих і Заробково-господарчих", що обняв майже всю спадщину на Волині після РСУК, відбув свій річний зїзд у Луцьку 8. червня ц. р. В дискусії українські делеґати висунули цілу низку побажань до самостійного Українського Волинського Кооп. Союзу включно. Як подає „Львовскі Дзеннік Народови" в дописі з Луцька — українським делеґатам відповів військовий осадник з Горохова, капітан Петрулевич. З його довших виводів вистарчить зацитувати ось таке місце зі згаданого допису: Петрулевич катеґорично домагався, щоб виявити пошану польському народові, як правному господареві тих земель, щоб не треба було братися до „пацифікації".

УКРАЇНКА ДОКТОРКОЮ ПРАВА.

Докторат канонічного права на правничому виділі львівськго університету осягнула м-р Марія Кобринська з Коломиї. П. М. Кобринська є загалом першою українкою, що зложила докторат права (канонічного), а другою зпоміж усього жіноцтва що дотепер у львівському університеті здобули докторат права.

СТРІЛЯНИНА НА „ВІВАТ".

Трагічний кінець весілля трапився цими днями в Вижній Яблінці, Турчанщина, в загороді Василя Федаша. В одному моменті, коли підохочене товариство вносила тости, Іван Саман стріляв „на здоровля". Одна з куль зранила важко Микоду Буняка. Він тепер у лічниці в Турці.

СОВЄТСЬКЕ БУДІВНИЦТВО.

Совєтське „будівництво" пізнати наглядно в містечку Дімітров коло Вороніжа, де порозбирали театр і багато домів і побудували з того матеріялу шпихлірі за містом. Вулиці не ремонтовані в цім містечку від 20 літ, каміння з бруку порозкрадали, електрівня нечинна від 6 років. От і вершок „будівництва".

СМЕРТЬ ВІД ГРАНАТИ.

В Яблонові, Рогатинщина, И. Нагірний старався розібрати знайдену гранату з часів війни. Граната вибухла й розірвала спекулянта.

РОЗКОПИ СТАРОВИННИХ СЕЛИЩ.

В Азовсько-чорноморському краю ведуться археольоґічні розкопи старогрецького міста Фанаґорії, яке входило в склад босфорського царства (VI. в. перед Хр.). У Фанаґорії розкопано старовинний брук, фундаменти будови, похоронні урни й т. і.

УКРАЛИ БІБЛІЮ СВ. ЛЮДВИКА.

Велику біблію св. Людвика, що знаходилася в Толєдо, в Еспанії, вкрали. Біблія складалася з 4 томів. Її написали монахи в XII. столітті. Були в ній дуже гарні ілюстрації й ініціяли. Вартість цієї біблії означують знавці на 75 міліонів пезет.

РОЗМІРИ НЕВРОЖАЮ В КАНАДІ.

Нерівний розклад опадів по цілій Канаді приніс при кінці червня надмір дощів у приморських провінціях і Бритиш Колюмбії, і страшну посуху в степових провінціях. У Саскачевані ситуація найгрізніша. Брак дощів довший час і спеки цілковито знищили засіви. Це — як кажуть знавці — найстрашніша посуха, яка колинебудь навістила цю провінцію. Алберта стоїть трохи краще, але всетаки зле. Ситуація в декотрих дистриктах цілком така, як у Саскачевані, але деякі полудневo-західні й північні частини можуть мати надії на добрі збори. В околицях Веґревил, коли дальші кліматичні умовини будуть дуже приятливі, можна буде за обчисленнями зібрати ледви 10 бушлів з акра. Можна однак сподіватися, що останні дощі поправлять збіжжя, а колиб незабаром упали більші опади, то у великій частині Алберти будоб усе до деякої міри врятоване. Манітоба за невеликими винятками стоїть досить добре, але й там в останніх днях відчувають велику потребу дощів. Взагалі можна сказати, що останній тиждень приніс значне погіршення в усіх степових провінціях.

Статистика саскачеванського уряду з 30 червня виказує, що збіжжя цілковито пропали в 175 муніципалах, а в 50 муніципалах негайний дощ може ще врятувати трохи засівів. Саскачеван має 301 муніципалів.

ХОТЯТЬ ВИДОБУТИ КОРАБЕЛЬ З ДНА МОРЯ.

Корабель - шпиталь „Летіція", 11,000-тоновий, затопився в 1916 р. в часі густої мряки при вході до порту Галіфакс і він досі на дні моря в глибині 24 метрів. В часі катастрофи знаходилися на кораблі 500 ранених і хорих жовнірів і 250 осіб валоги. Всю обсаду врятували й перенесли на беріг. Тепер власник „Летіції" хоче тяти корабель під водою й видобути залізні й сталеві частини.

ЗБІЛЬШУЮТЬ СТАН „ПОСЯДАННЯ".

Недавно посвятили новий костел у Седлисках, Львівщина. Польська преса пише про цей костел як про новий „бастіон польскосці на кресах".

НЕ ЛИШИЛОСЯ НІЧОГО НАВІТЬ ДЛЯ САРАНИ.

В Алсаск, малому містечку, що лежить на розмежжі Алберти і Саскачевану (звіділля й назва), замкнено 9. липня домініяльну стацію для розділювання трутки на винищування сарани. Посуха так знищила засіви на просторі 3,500 квадратових миль коло Алсаск, що там не лишилося нічого навіть для сарани.

Населення з містечка та околиці поволі десь пропадає. З 400 осіб населення в Алсаск лишилося під цю пору лише біля 200 осіб. Фармерське населення в околиці так прорідилося, що там, де кілька літ тому одна фармерська родина припадала на 150 акрів, тепер одна ф а р м е р с ь к а родина припадає на 15,000 акрів. Околиця стає поволі пустинею.

ПОСУХА СПРИЯЄ КУРОПАТВАМ І СТЕПОВИМ КУРАМ.

Урядові доглядачі дичини в степових провінціях Канади подають однодушно в своїх звідомленнях, що без уваги на посуху цього року повиводилися великі стада куропатв і степових курей. Завважувано вже від довшого часу, що слотлива погода на весні і на початку літа впливає шкідливо на розплід великих стад суходольної птиці, куропатв, диких курей, індиків і бажантів. А посушна погода дає змогу цим родам дичини виводити великі стада.

Зате ситуація з дикими качками, які колись гніздилися й виводилися на повисиханих уже озерах і багнах степових провінцій, тепер дочиста змінилася. Диких качок тепер дуже мало виводиться на степах. Вони перенеслися зо своїми гніздами дальше на північ і на степові поля злітаються аж під осінь, щоби підгодуватися степовою пшеницею перед відлетом до вирію.

САРАНА — ДУЖЕ СМАЧНА СТРАВА.

В багатьох краях сарана улюблена страва. В Арабії варять її з сіллю, оцтом і паприкою, опісля сушать на сонці, мелять на муку й печуть з неї пляцки. В інших східних краях варять її у верблюдовім молоці й це, кажуть, дуже смачна зупа. Етіопці сарану печуть, роблять з неї папку й додають до рижу. Ріжні місіонарі коштували ці страви й оповідають, що вони зовсім добрі. Італійський поет Амічіс їв такі страви в Мароку й казав, що вони мають смак найделікатніших раків.

МАШИНИ НА КАНАДІЙСЬКИХ ФАРМАХ.

На підставі статистики вартість усіх рільничих машин, уживаних на канадійських фармах, виносить звиш 600 міліонів долярів. Найважнішою машиною є трактори, котрих число сягає до 100,000.

ПЕРЕСЕЛЕННЯ ФАРМЕРІВ У САСКАЧЕВАНІ.

Дж. Теґарт, провінційний міністер рільництва саскачеванського уряду, заявив в одній промові, що фармери покинули коло 1,000,000 акрів неврожайної землі й перейдуть в урожайні райони. Згідно з пляном акція переселення закінчиться з кінцем 1937 року. Минулого року перенесено 170 родин на кращі місця.

ГУЦУЛЬСЬКЕ МИСТЕЦТВО ЙДЕ В СВІТ.

Гуцульські інкрустації (або, як гуцули кажуть, „викладування"), з перловою масою, кораликами й мосяжем реміснича палата збуватиме до Канади й Австралії, а керамічні вироби з Косівщини до голяндської Індії.

ТАКИ УСУНУЛИ...

Лео Блех, що був 31 років генеральним директором берлінської державної опери, пішов на пенсію недавно. Це єдиний жид, що вдержався так довго на відповідальному становищі в Німеччині.

КИТАЙСЬКО-ЯПОНСЬКИЙ КОНФЛІКТ ЗЛАГОДЖУЄТЬСЯ

ТОКІО. — Китайсько-японське напруження, яке перетворилося в завзяті воєнні сутички та яке загрожувало вибухові ще одної війни на Далекому Сході, тепер злагоджується. Китайські ґенерали почали відтягати свої війська з північного Китаю, даючи тим доказ, що годяться на умови японців. Японський штаб заявив, що як тільки будуть відтягнені китайські війська, то він стягне японські війська й конфлікт буде формально закінчений. Уступка китайських ґенералів всетаки означає програну китайського уряду.

СОВЄТИ КАЖУТЬ, ЩО АНҐЛІЯ ПОМАГАЄ ЯПОНІЇ.

МОСКВА. — Совєтські офіційні часописи, „Правда" й „Ізвєстія", помістили статті, в яких накидаються на Анґлію за те, що нібито вона потурає японському імперіялізмові в Китаю. Названі часописи попадають у „пророчий" транс і кажуть, що „прийде час, коли цілий Китай загорить вогнем, поплине кров міліонів людей" і за те будуть відповідати не тільки Японія, але й Анґлія, яка мовчки годиться на японську аґресію в Китаю і навіть тій аґресії тихо помагає.

ЯК ПРАЦЮЄ СОЦІЯЛІЗМ У СОВЄТАХ.

МОСКВА. — Московська „Правда" говорить, що ярославська фабрика автомобілів уже давно не виконує свойого пляну виробу автобусів. Замісць 170 машин, які фабрика мала видати впродовж половини цього року, вона виробила тільки 62, і то 54 з тих машин мають поважні недомагання. На цій фабриці, як твердить та сама „Правда", стахановський рух цілком розлітається. З 870 стахановців і ударників, які ще були на фабриці два місяці тому, тепер осталося лише 368. А директор фабрики, замісць займатися фабричними справами, запивається, розтрачує гроші та деморалізує інших робітників.

НАДІЛЕННЯ О. КОШИЦЯ ПОЧЕСНИМ ДОКТОРАТОМ.

ПРАГА. — Колеґія професорів фільософічного факультету Українського Вільного Університету в Празі на свому засіданні 31. травня ц. р. ухвалила уділити почесний докторат фільософії Олександрові Кошицеві в році його ювилею за видатні заслуги в царині української музики, пісні й української культури взагалі. Цю постанову потвердив також сенат названого університету. Диплом деканат переслав на руки голови ювилейного комітету, п. Т. Каськова в Нюарку, щоб він передав його ювилятові в порядку ювилейних святковань.

ЖНИВА В ГАЛИЧИНІ.

ЛЬВІВ. — В Галичині і на інших західньо-українських землях уже розпочалися жнива. З усіх земель, що є під Польщею, українські землі обіцяють іще найкращі жнива. Всетаки обчисляють, що цього року жнива будуть яких 20% нижчі ніж минулого. Найгірше заповідається овес. З огляду на те ціни на збіжжя правдоподібно по жнивах не впадуть, як це звичайно буває, тільки стоятимуть на місці, а навіть може підскочать.

КОРОНАЦІЯ ЦИГАНСЬКОГО КОРОЛЯ.

ВАРШАВА. — На військовому стадіоні у Варшаві відбулася коронація циганського короля Я. Квека. „Королівські" реґалії були випозичені в костюмовій ґардеробі варшавського театру. Один православний священик з Варшави в літурґічних ризах доконав свячення і вложення корони на голову цього циганського короля. Деякі часописи гостро скритикували за це священика й кажуть, що тим він спрофанував християнський релігійний обряд, бо цеї коронації ніхто не міг трактувати поважно. Новокоронований Я. Квек образився за те на ці часописи і тепер хоче скаржити їх до суду за образу "королівського маєстату".

ЗАВОРУШЕННЯ В ЮГОСЛАВІЇ ПРОДОВЖУЮТЬСЯ.

ВІДЕНЬ. — З Югославії доносять, що заворушення в сербській частині Югославії далі продовжуються, і то ще з більшим завзяттям. По всіх православних церквах били дзвони на протест проти ратифікації конкордату з Ватиканом, що його заключив югославський уряд і що хоче тепер ратифікувати. У багатьох випадках поліція мусіла зводити боротьбу з товпою. Є ранені по обох сторонах. В парляменті теж вибухли поміж послами пристрасні перепалки, в яких падали не тільки крайньо образливі слова, але навіть кулачні удари. Проте уряд рішений іти своїм шляхом і цей конкордат таки ратифікувати.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВЕЛИКАН НА ГЛИНЯНИХ НОГАХ

Так званий амурський інцидент на Далекому Сході, котрий щойно кілька днів тому грозив викликанням війни між Японією й Росією, серед новочасного бігу подій уже майже призабувся, так, що навіть серед цього може забутися велика лекція цього інциденту.

Розглядаючи цей інцидент, редактори відомого нюйорського тижневика "Ню Репоблик" звертають увагу своїх читачів на певні замітні сторони інциденту. Впали їм в очи передовсім три факти, а саме: перше, гостре стертя між Росією і Японією за два острови на ріці Амурі, друге, полагодження інциденту, й третє, негайне почина(ння) Японією нової кампанії проти Китаю в околиці Піпінгу. Ці три події моглиб трапитися без ніякого звязку між собою, себто бути просто трьома, з собою не звязаними випадками. Одначе редактори „Ню Репоблик" думають інакше: вони вважають, що між цими подіями є виразний звязок. Іншими словами, як би не було першої події, то не булоб другої як би не було двох перших, то не булоб третьої. Японія лиш тому могла починати свою кампанію проти Китаю, що вона мала амурський інцидент з Росією.

На думку "Ню Репоблик", Японія спровокувала амурський інцидент на те, щоб дізнатися, як буде поводитися Росія, коли Японія почне похід на Китай. Японії інтересно було знати, чи Росія не запротестує проти нових посягань Японії в Китаю та чи евентуально Росія не піде проти Японії війною. Звісно, зачіпатися рівночасно з Китаєм і Росією — навіть Японії не на руку. Краще їй булоб підождати до часу, як Росія буде занята деінде.

Чому саме Японія вибралася тепер пробувати становище Росії в справі Далекого Сходу? На думку „Ню Репоблик", вона вибралася пробувати Росію тепер тому, що в нутрі Росії видно недобре діється. Звісно, що саме: сталінські розстріли опозиції. Яке значіння для сили Росії мають ці розстріли? Чи скріпляють вони Росію, як це кажуть агенти Сталіна, чи ослабляють, як кажуть його противники. Отсе були питання, на котрі відповідей шукала Японія, зачіпаючися несподівано з Росією за острови на Амурі.

Цю відповідь нині Японія має. Росія, котра все так проти Японії гороїжилася, зовсім несподівано сховала до кишені грубу образу своєї суверенности, образи, що її ледве чи переніс би який інший уряд, що її не переніс би в іншім часі навіть цей самий советський уряд. Цим Росія дала пізнати, що вона не буде мішатися до японського походу на Китай, що отже Японія може знову приступати ковтати дальшу провінцію Китаю. Великі балачки Росії про те, що вона готова боронити Китаю проти імперіялістичних посягнень Японії, показалися чистим блофом, обчисленим на задурманення китайців. Росію на рішальний крок проти Японії не стати, хоч як нова кампанія Японії зачіпає життєві інтереси Росії. Не стати, бо Росія, котра донедавна вважалася великою мілітарною потугою, такою потугою не є. Ослаблена економічною політикою та боротьбою у верхах, вона нині справжній кольос на глиняних ногах.

З ІСТОРІЇ ТИРАНІВ У СТАРІМ РИМІ

II.

Розкриття Пізонової змови проти Нерона нагнало на змовників такого страху, що свої своїх не хотіли пізнавати. Щось подібне до того, як в афері начальника Г. П. У. Ягоди: він сам знищив Зіновєва і Каменева, як „фашистівських запроданців", а незабаром попав і сам у число таких самих „наймитів міжнародного капіталу". У змові Пізона брав участь Феній Руф, особа близька до Нерона. Коли змову розкрито, то Руф, щоб відхилити від себе підозріння, вів жорстоким способом слідство проти своїх спільників. Гавій Сільван, полковник тілесної охорони імператора, теж був у змові. Але малодушність між людьми була така, що змовник Феній Руф радив Сільванові виконати Неронів наказ, яким імператор вимагав від свого вихованка Сенеки (відомого фільософа, теж учасника змови), щоб той скінчив своє життя самогубством.

Але Руфові не помогла участь у слідстві над своїми товаришами-змовниками. Коли він одного разу загрожував на допиті Сцевінові, то цей відповів з усмішкою, що про змову ніхто більше не знає, як він сам, Руф. Феній Руф так злякався, що не міг нічого відповісти на своє виправдання, був з наказу Нерона закований у кайдани і покараний смертю. Також участь Флява в змові була розкрита, і йому відрубано голову. Деякі покарані зустріли смерть мужньо. Наприклад, Фляв, коли побачив на полі мілку яму, для нього викопану, сказав воякові: „Навіть це зроблено незгідно з приписом"!

А коли перед рубанням голови йому один вояк сказав, щоб він відважно наставив шию, то він відповів: „Гляди лишень, щоб ти так відважно рубнув". Але дехто із змовників каявся і благав у Нерона милосердя для себе і своєї родини. Звичайно, це каяття не доходило до такого масового падання на коліна перед тираном, як це ми бачимо в советській державі, а проте й у старім Римі майстри терору вміли робити своє лиховісне діло. Історик Неронового панування зазначає:

„Тимчасом, коли столиця наповнялася трупами, Капітолій (місце римських святинь) заповнювався жертвами богам. Коли в одного був убитий син, у другого брат, або свояк чи приятель були покарані, то вони дякували богам, прикрашували свої доми лавровим гіллям (ніби на знак радости), падали до ніг Неронові і цілували йому праву руку".

Покаравши учасників змови, Нерон хотів показати себе „батьком простого люду". Простим воякам звелів дати по значній сумі грошей і до того додав ще їм даром збіжжя. Члени римського безправного сенату плазували перед тираном, який убив свою рідну матір і жінку. Місяць квітень був названий іменем Нерона. Сенат ухвалив, щоб Неронові, як богові, був збудований храм, бо він, мовляв, перейшов вершок людської гідности і заслужив, щоб його шанували, як бога...

Як бачимо, — нема нічого нового під місяцем. Сучасні диктатори, заглянувши в історію, знайдуть свої власні портрети — в Неронах, Калігулах, Діонисіях, Сиракузьких. Але, на свою власну шкоду, люди мало вчаться з історії. Тому роблять нові помилки. І знаходять — замісць визвольників — тиранів; замісць народолюбців — кривавих катів.

Б. Л.

УГОРСЬКІ РЕВІЗІОНІСТИ І НОВА „АВТОНОМІЯ" ЗАКАРПАТТЯ

В Будапешті існує „Ліга для перегляду тріянонського трактату", трактату, що відрізав від давньої Угорщини добрі шматки національної території та подїлив їх між Румунією, Югославією й Чехословаччиною, де „натурально" угорці користуються всіми „правами", забезпеченими їм Лігою Націй та договорами про національні менщини.

Ця „Ліга для перегляду тріянонського договору" розпоряджає досить великими засобами і веде сильну пропаганду в обороні своїх національних менщин та виказання перед світом усіх тих несправедливостей, які вони терплять під чужонаціональними урядами. З огляду на давню приналежність Закарпатської України, що знаходиться тепер під Чехословаччиною, до Угорщини, присвячує ця Ліга чимало уваги й нашому Закарпаттю та чеській тамошній політиці. Цілком ясно, що в програму угорського ревізіонізму входить і перегляд приналежности Закарпаття, яке, на думку угорців, малоб належати також будучій відбудованій Угорщині. На цьому пункті закарпатські українці можуть бути цілком іншої думки, але бодай щодо сучасного стану річей то тут великих розбіжностей у загальній оцінці не помічається. Маю на увазі орґан ревізіоністичної Ліґи „Коріере дель Данубіо", що виходить у Будапешті італійською мовою і призначений для обробдення італійської громадської думки. Тут у числі за червень подано тексти міжнародніх зобовязань, що гарантували українському Закарпаттю повну автономію, а в останньому числі, за липень, подається в італійському перекладі повний текст нового закону про компетенцію закарпатського губернатора й обговорюється значіння цього закону.

„Прага — пише орґан угорського ревізіонізму — за сімнадцять років з половиною не зреалізувала ані літери з усіх своїх зобовязань міжнародного характеру (щодо Закарпаття). Внаслідок постійних вимог українського („рутенського") народу та — у великій мірі внаслідок постійного натиску европейської громадської думки — вона мусіла зрештою щось зробити, і так виник отой проєкт закону, що його чехословацький уряд представив у парляменті 4. червня". (Далі йде повний текст законопроєкту).

„Якщо ми порівняємо цей законопроєкт з трактатом про менщини, то від першого моменту побачимо, що він не має нічого спільного з автономією, загарантованою трактатами. Ці трактати встановлювали відповідальність губернатора перед автономним соймом, і тому, поки нема такого сойму, не можна говорити про губернаторство, відповідне трактатам. Особа, що носить тепер титул „губернатора", це тільки знаряддя в руках празького уряду і залишається таким, бо законопроєкт говорить цілком ясно, що він відповідає тільки перед урядом, і що тільки уряд його призначає й відкликає. Тому новий закон не посуває ані на крок чесного виконання зобовязань.

„Якщож придивитися до подробиць закону, то ми побачимо, що коло автономної діяльности, відступлене губернаторові, дуже обмежене. По суті воно не йде поза право ухвалювати шкільні тексти та переносити з місця на місце вчителів народних шкіл. В усіх інших справах губернатор може тільки висловлювати свою думку, або має обовязок запитувати про думку інших представників адміністраційної влади".

„Отже — закінчує орґан угорських ревізіоністів — цей новий устрій має на меті тільки спантеличити громадську думку світу, і треба надіятися, що Ліґа Націй та держави, які підписали сенжерменський договір (Англія, Франція, Італія й Японія), помітивши спробу містифікації, натиснуть із новою силою на Чехословаччину, щоб вона виконала чесно свої зобовязання".

Погоджуючися цілковито з цією оцінкою нового чеського закону про закарпатський устрій, завважимо проте, що ми покладаємо надії не на Лігу Націй і не на великі держави, (що загарантували нам автономію і в Польщі, відомо, з якими наслідками!), але на зріст національної свідомости та націоналістичної відпорности нашого українського населення, що повинно само бути ковачем своєї долі, не оглядаючись на ріжних опікунів, які — кожний зокрема — мають свої відмінні, і часто суперечні, інтереси.

В бік же угорських ревізіоністів зазначимо, що, розуміючи цілковито їх національний ідеал обєднання подертих частин угорської території й угорського народу, ми бажалиб, щоб і з їх боку було більше зрозуміння для нашого національного ідеалу обєднання всіх частин нашої національної території і нашого народу.

Е. Онацький, Рим.

З ДІЯЛЬНОСТИ НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ В БЕРЛІНІ

Український Науковий Інститут у Берліні опублікував звіт зі своєї діяльности за останній рік. З цього звіту виходить, що в останнім році проваджено в інституті такі курси: доц. інж. Р. Димінський — промисловість України; українська промисловість у пятирічних плянах; сільське господарство України. Д-р Б. Крупницький — українське козацтво; Росія й Україна від початків XIX. ст. до наших часів; Україна у своїх відносинах до Польщі від початку XVIII. ст. до сучасної доби. Проф. З. Кузеля — історичні народні пісні України; етнічний склад українства в етнографічним, антропольогічним і мовнім відношенню; українська кольонізація на південь і схід. Проф. д-р Мірчук — релігія й освітня справа в Україні; український світогляд; панівні духові течії в сучасній Україні. Курси української мови в Оріентальнім Семинарі при берлінському університеті вів проф. д-р Кузеля.

Крім цих курсів були окремі виклади, які давали професори: д-р М. Антонович, О. Мицюк (Прага), д-р Б. Крупницький, д-р І. Мірчук, д-р З. Кузеля, д-р Р. Єндик, д-р В. Кубійович (Краків), інж. Р. Димінський, д-р І. Вітвицький, А. Шпилінський, д-р А. Трохимович, д-р Г. Шпехт, д-р К. Г. Маєр (Кенігсберг), Е. Баргель, д-р К. Леш, д-р М. Масюкевич, О. Скоропис-Йолтуховський, д-р Балис (Ковно), д-р Г. Кіперс, В. Садовський, П. Ковжун (Львів).

Референти говорили на такі теми: ідея єдности України в політиці українських гетьманів; історичний розвиток українського правопису, кольорові раси та їх вплив на українські расові первні, населення і господарство України, промисловість і торгівля України, Крим і Чорноморя, українська козаччина в звітах пруських послів 1600—48 року, круг передхристіянської України, роля демонічного первня в москалів і в українців, становище Шевченка в світовій літературі, шведське військо й українське населення в р. 1708—9, взаємини між Україною й Італією, край і населення у закарпатській Україні, границі української національної території в порівнянні з іншими великими народами, расові процеси в нещільних схрещеннях жидів з арійцями, українська кольонізація на Далекому Сході, червоний імперіялізм та Україна, стахановщина і тейлоризм, українська сучасна скульптура, головні напрямні сучасного українського маляєрства, й інші.

Найважнішою подією в діяльності інституту була виставка демографічно - господарських мап і діяграм української етнографічної території, зладжених д-ром Кубійовичем, улаштована Українським Науковим Інститутом Берлінського Університету в авдиторіях інституту.

Крім курсів та викладів інститут старався вдержувати взаємини з чужими науковими інституціями, в першу чергу німецькими. Вдалося також навязати певні звязки з деякими італійськими заведеннями. Завдяки старанням інституту поміщено теж у німецькій пресі низку статтей, які інформували чужих читачів про українські справи. Інститут утримував чисельну бібліотеку, якою задоволював потреби чужинців в українських справах.

Двозначна посвідка.

Різник купив свиню, але тому, що господаря не було вдома, зажадав писемної згоди неприсутного.

На другий день різник дістав таку картку:

„Продаж моєї жінки є правосильний і завтра можете собі цю свиню забрати."

Джованні Папіні.

ДУМБА

Думба приїхав до Ляпеджі (південна Італія) поїздом 3096 в 8-мій годині 29 секунд — із припізненням 4 хвилин, згідно із загальним розкладом їзди залізниць.

У смердячій третій клясі, одначе сам, голосно деклямував Абенамарову романсу, наче хотів заглушити одноманітний гуркіт залізниці.

Абенамар, Абенамар,
Мавре з маврського передмістя,
День, що в ньому родився,
Хай буде великий!
Море було спокійне,
А місяць у повні:
Мавр, що родився під таким знаком,
Не сміє говорити неправди.

Світ крутився зі скорістю 34 миль на годину.

Промайнула якась стара вежа з тесаного каменя, стрілка; потім купи свіжої цегли, на-пів випаленої, або зовсім червоної та розпеченої, або ще як темно-зелений мармур; потім похилий стаційний будинок, помальований попросту на червоно, по адміністраційному. У вікні будинку, поміж двома вазонками цвітів, стояла жінка, зачарована чорними хвилями волосся.

Думба, точний чоловік, оглядався від часу до часу. Потім брався читати часопис, шукав незвичайних імен. Відкрив якусь Аврору Інглірані, що віддавалася за селянина, сільського орендаря, якусь Стеллю Матутіну, що була заздрісна тому, що її чоловік оголився; якусь Аллегру Беновенуті, що кинулася з балькону, наче який клунок ганчірок.

Противний вітер похмурого ранку дув хвилинами у зелене верховіття дерев, які ще осталися, та тряс посохлими грознами, що були між листям, мокрим від небесної роси.

Думба не любив таких перемін. Дійсно, як лише вийшов із поїзду та як тільки вийшов на рівненький перон, ось і Вівальда, з червоними коралевими бровами та батогом у руці.

— Сідайте на віз, пане!

Всю дорогу Думба думав, що буде йти піщки, та цей батіг у повітрі та цей дідусь червоний від вітру й вина, й кобила привязана, яка нічого не знала під окулярами, прикрашеними мідяними цвяшками, переміняли його.

Коли вони їхали вгору вулицею, знову напали його рахунки, що їх почав був дома, перед відїздом. Аритметичний ліризм, говорив, що сам зі собою порозуміється.

Людина це частина часу, число, яке можна поділити на числа. Сімдесятьлітній чоловік — на думку Данта звичайний чоловік — живе, рахуючи пересічно, себто повних 70 літ по 365 днів, 25,550 днів, які творять 613,200 годин, або 36,792,000 хвилин, а це зміняється 2,207,520,000 секунд. Лише таким робом доходимо до великих чисел: відповідь, якою відповідаємо на короткість життя. Коли далі будемо рахувати, треба заплакати. Людина спить около 9 годин: більше як дитина, а менше як старець. За 70 літ маємо 826,620,000 чикань на годинничку, тому на інші справи остається лише 1,380,900,000. Від цього числа треба відняти 183,960,000 на їдження (дві години на день), а тоді остається нам 1,196,940,000. Віднімімо від того 9,198,000 на чищення тіла, то дістанемо 1,187,742,000. Звичайна людина віддається любові від 18 до 60 року бодай 7,000 разів: це найменше. Рахуючи за кожен раз пів години, то маємо 12,600,000 хвилин і остається нам 1,174,827,000. Пів години часу треба людині для очищення органів травлення: 45,990,000 секунд, а тому часу для свого розпорядження має 1,128,882,000. Чоловік, хай і багатий, а навіть тому, що багатий, не може визволитися впродовж пять хвилин від своєї роботи, себто нових 459,900,000 секунд, які зменшують на 668,982,000 час вільного життя. Та не забуваймо про рух: пересічно дві години на день на прохід, бігання та подорожування. Тепер уже буде 183,960,000 меншє і доходимо ледви до 485,022,000. Недуги, болі, нудьга, сердитість, туга за рідним краєм, жертви, вчинки проти своєї волі, кругло годі рахувати менше як 400 годин річно, себто 100,800,000 секунд. І так ми зменшили число на 384,222,000 секунд. Та відвідини з чемности, ждальні, ждання в урядах, безхосенні слова, години марнування часу при каві або на перегонах чи в театрі забирають нам мало-по-мало других 275,940,000 так ми зійшли на 8,280,000 секунд. Отже лишається на вільне, чисте й справжнє життя рішучо особистої власности ледви 138,000 хвилин, що дає ледви 2,300 годин, себто трохи більше, ніж 95 днів. Сімдесять-літня людина живе для себе й від себе, без іншої роботи й думки, 3 місяці та 5 днів!

І Думба підвів голову від записника, на якому множив і віднімав та побачив, що овид поширився за той час, як кобила пнялася вгору. З одного боку було сонце, одначе здавалося, ніби там стояла якась фігура, що гріє, а не світить: наче кружок блідожовтої барви, посеред довгих олов'яних ганчірок.

— Справді мало! — прийшов до висновку трагічний рахівник.

(Зі збірки „Ченто паджіне ді поезія").

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

СИЛА ҐАЗЕТНОГО ОГОЛОШЕННЯ.

Читачі нашого часопису певно завважили між дрібними оголошеннями кілька днів тому оповістку молодого 19-літнього хлопця, котрий через це оголошення шукав роботи. Він писав в оголошенню, що хотів би, як це можливо, мати роботу в околиці Ню Йорку, а головно бажав би мати працю в якогось українця.

Це оголошення могло би видатися декому витратою гроша. Могло би здаватися, що через наш часопис не можна дістати роботи. Отже досвід автора цього оголошення певно заперечує всяку безнадійність, яку хтось у цій справі міг би мати. Адміністрація „Свободи'', котра, згідно з умовою з тим „адвертайзером", діставала відповіди на це оголошення, знає, який знаменитий відклик принесло хлопцеві це оголошення.

Не минуло й пів тижня, а вже пішли листи з відповіддями на оголошення. Всі відповіди були від українців. Одна відповідь була від української пекарні, котра заявляє готовість дати йому в себе працю. Інша відповідь прийшла від одного українського будівничого домів, котрий заявляє готовість не лише дати роботу але й учити ремесла. Український фармер з Лонґ Айленду пропонує роботу на своїй фармі.

Цей простий вислід одного оголошення показує, яку велику шкоду роблять собі наші люди, які не вживають своєї ґазети для оголошень. Як багато є в нас наших бизнесменів, які не вживають своєї ґазети для оголошення, бо не *вірять*, що вона може принести користь, і як багато є наших робітників, що шукають роботи, а не додумаються подати оголошення до ґазети.

УКРАЇНЕЦЬ ЯК РОБІТНИК.

Я певний, що ці бизнесмени, котрі відкликнулися на оголошення хлопця й запропонували йому роботу в своїх підприємствах, уже знають добре, що варт український чоловік як робітник.

Знають це вже добре й неукраїнці. Вони знають, що серед робітників ріжних національностей український робітник відзначається пильністю, запопадливістю, ощадністю й тверезістю. Звісно, в усякім народі усякі є люди, але серед українських робітників є розмірно більше число порядних людей, бо вони вийшли з сільського господарства, де набралися цих прикмет, що становлять основу впорядкованого громадянства.

Гарний відклик українських бизнесменів на оголошення хлопця показує, що наші люди вже закидають погорду до своїх людей, яку в нас вплоюють ті панські галапаси, що жиють коштом українського народу. Наші бизнесмени набирають про наших робітників тверезого погляду, опертого на життєвій обсервації.

ТРЕБА Й ЦЕ ЗНАТИ.

Незвичайно замітний тон, у якім писані листи українських бизнесменів у відповідь на згадане оголошення. Наче всі вони змовилися, кожний з них пише, що як хлопцеві не подобається робота в нього, то він буде могти дістати собі роботу в околиці. Автор відповіди часто самий заявляє ґотовість помогти йому при шуканні праці.

Цей дух листів розкриває нове наставлення наших бизнесменів. Вони розуміють, що їх бизнес буде тим краще розвиватися, чим більше наших людей буде жити в їх околиці та за чим кращих людей вони будуть цих бизнесменів знати.

Варт це знати й тим, що можуть інших людей потребувати. В деяких таких людей є певна нехіть попросити інших людей про прислугу. Звісно, походить це з тих часів, коли *просити* помочі значило признавати суспільну вищість іншого чоловіка, признавати іншого за пана над собою. Та ті часи вже давно минули. Нині один чоловік може просити іншого про якусь прислугу, зовсім не признаючи його вищим від себе. Нині, як чоловік просить про якусь прислугу, то він признається не нижчим, але рівним іншому. Лиш подумайте собі. „Тепер я прошу прислуги тебе, і як ти зробиш мені прислугу, це не понижить мене. Як тобі буде колись треба прислуги від мене і я її тобі зроблю, це не понижить тебе''.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПАЦИФІКАЦІЯ В БЕРЕЖАНЩИНІ.

З одного села бережанського повіту в Галичині прийшов до Америки лист, у якім між іншим пише один селянин:

„У повіті переводять тепер пацифікацію, туди як Ценів, Конюхи, Потік, Мечищів і т. д. Минулого тижня я був у Бережанах і там бачив, як провадили до тюрми самих молодих хлопців. По селах людей бють і арештують, а ніхто не знає, за що. В пресі нема про це ані згадки, бо не вільно. Ходила до старости наша делеґація питатися, за що нарід так мучать і катують. Староста відповів, що то неправда, „нікт нікоґо не біє''. У нашім селі робимо по ночах варту по кожній вулиці, по мостах, коло школи, коло солтиса і т. д. Живемо неначе в часі набігів татарських. Чоловік живе й непевний, чи рано встане живий, здоров і не зрабований. Не знати, кого боятися: чи тих, що мають нас хоронити, чи грабіжників. Ось минулого тижня їхав якийсь чоловік, літ десь 22, красно убраний з пакунками на ровері. В білий день десь коло 10-тої години на краснополецькій горі вискочили з жита, застрілили, зрабували і щезли, як камфора.

„Не розписуюся довго, бо тепер такі часи, що й листа не годен написати, бо може злетіти ревізія і тоді за таку марницю відберуть здоровля і запакують на десять років за ґрати.

„В останній хвилі довідуюся, що нині приїхала карна експедиція до Козови й до Козівки, то думаю, що й до нашого села загостить.„

„Наших людей катують і ніхто не знає, за що. Поляки самі роблять на провокацію якусь шопку і зараз кричать, що то українці; тоді давай бити! Всі кричать, щоб нас стерти з лиця землі".

А ось винятки з іншого листа, що прийшов тиждень пізніше:

„Доходить другий десяток літ, як лютий споконвічний ворог гнете нас у страшнім ярмі, позбавив нас права до життя, знищив нашу довгими літами придбану працю і старається змести нас з лиця землі. І тому то на наші українські землі посилають таких урядників і вчителів, що робляться потворами в людськім тілі. І такого потвора-тигра має старостою і наша нещасна Бережанщина. Вже доходить місяць, як цей пан у нелюдський спосіб знущається й катує безборонне українське населення. Він, цей польський староста, їде, а властиво нападає на безборонні села і руйнує їх, полишаючи за собою руїну, каліцтво і смерть. І так знищив уже цілу західню частину повіту, а тепер вибирається на схід...

„Дня 16. червня загостив до села Плотича Велика. Вже раненько (так мені оповідав наочний достовірний свідок з того села) всі громадські урядники бігали по селу і зганяли нарід на гостинець, бо має приїхати пан староста... Посходились ми, небагато нас, бо решта в поля розбіглась. Чекаємо, чекаємо, нарешті: їдуть! їдуть! У переднім авті сам пан староста, а за ним 10 великих автобусів, наповнених поліцаями. Було їх більше як сотка, всі від ніг до голови узброєні в карабіни й у великі гарапи та палиці. Вїжджаючи в село, всі авта почали страшними голосами ревіти: це панові на повагу, а нам на пострах. Люди, хоч і не багато їх було, пустилися вростіч. Осталася лиш горстка, що холоднокровно з похнюпленими головами дожидала засуду, який видасть пан староста. Авта станули. Староста вискочив і крикнув, очевидно по польськи: „Шапки зняти і тримати в руках!'' Ми зняли шапки, похилили голови і почали слухати промови пана старости. Він зачав кричати: „Ви, русини, ви смієте думати про якусь Україну?! Ось гляньте на цю карну компанію: як тільки махну пальцем, то й ні сліду з вас не лишиться! Ви на нашій землі, ви їсьте наш хліб. Ви, гайдамаки, знайте, що щоб вас було ще десять разів стільки: і тих, що родяться, і тих, що мають народитися, тай з „дзядкамі і з „бабкамі" — то ви ніколи ніякої України не будете мати'', і т. д., і т. д. По другім боці стояли всі латинники і до них він відізвався: „Поляци! Знайте, що ви є господарями на своїй землі. Ви їх (себто українців) стережіть на кожнім кроці і за найменшу річ доносіть мені, а я негайно з отсею компанією буду тут і зрівняю їх разом із землею!'' — Ось таку науку дав полякам. А що з того вийде? Либонь різня... Довго, довго грозив нам, нарешті відїхав. Ми здивувалися, чому на тім скінчилося, чому нас, так як деінде, не били... Пізніше ми довідалися, що якраз ми мали щастя, що биття на Козівці скінчилось, бо до Бережан *приїхала* з міністерства слідча комісія, щоб розслідити „патріотичну роботу'' нашого пана старости...

А ось іще один „кавалок":

„До школи в Плотичі ходить між іншими дітьми донька зайди-стражника. Раз вона мала в школі червоно-білу кокарду, яку навмисно кинула під ноги 13-літньому Богданові Кушнірові, синові селянина Михайла Кушніра. Хлопчина, розгніваний на згадану школярку за докучливість, копнув цю кокарду. Дівчина-провокаторка сказала це вчительці, вчителька подала справу до Бережан і зараз приїхав інспектор, списав з батьком Богдана протокол і подав його до прокураторії за це, що батько намовив сина польський штандар потоптати. Богу духа винний Михайло Кушнір буде тепер мати клопіт — за те тільки, що він є свідомий українець. А ще треба згадати, що інспектор дав тій дівчині - провокаторці цілого злотого за те, що прискаржила молодого „гайдамаку"... Отже тепер, щоб заробити злотого, неодна несвідома дитина пуститься на провокацію... То так поляки виховують наші діти!

„В селі — пише далі автор листа — страшенне пригноблення. Ніхто ніде не може безпечно розмовляти. Кожний чогось боїться, кожного мучить думка, що буде завтра, а вже що найгірше: що задумують зробити з нами...

„Гай, гай! Скільки то нашого цвіту коротає свій вік по тюрмах!''

Ось такі то гаразди мають наші селяни під ляцькою кормигою.

О. С.

ГАВАЙСЬКА ШКОЛА НУРЦІВ

Найкращий водолаз американської торговельної фльоти це Олівер Мек Твін. Один завзятий учений зоольоґ (дослідник звірят) згодив згаданого водолаза Твіна, щоб цей добув йому з морського дна декілька рідких родів коралів.

Водолаз Твін спустився з яхту-корабля цього вченого зоольоґа в морську безодню. Саме коли він уже добився був дна й заходився коло коралів, почув раптом, що щось цупко стискає йому ногу в кістці.

Це була робота морського рака, що є жахливим ворогом водолазів. Олівер Мек Твін знав, чим може покінчитися притичина. Мушля, цей грізний мешканець морських глибин, своїм гострим наче пила берегом могла перегризти скафандер (одяг водолаза), що було би й кінцем водолаза.

Олівер Мек Твін розпучливо шарпнув за рятункову линву та невпинно лебедів крізь телефон, видаючи з себе якісь незрозумілі вигуки. Підчас якоїнебудь небезпеки треба водолаза поволі й обережно витягати вгору. Та в згаданому випадку ні трохи не зважали на обережні заходи й Мек Твіна нагально витягнули з води.

Під впливом наглої переміни тиснення Мек Твін утратив притомність. Ніхто не мав уже надії на те, що нещасного водолаза вдасться вирятувати. Його положили на чердаку.

Моряки мусіли перепиляти мушлю, що вхопила у свої кліщі ногу водолаза, бо інакше Твінова нога булаб пропала. Мушля була завбільшки здорового бохонця хліба.

Завдяки свому сильному орґанізмові водолаз Твін якось переміг наслідки свого важкого випадку. Та це всеодно не врятувало його від нервового потрясення — шоку. Це й приневолило його кинути раз назавжди самотні прогульки на дно. Від тої пори він уже тільки в двійку міг спускатися на морське дно.

Та згадана пригода всетаки мабуть вийшла Твінові на добре. Бо йому прийшла до голови думка взятися за вишкіл водолазів.

І справді він заложив на Гавайських островах першу школу водолазів. Вже чотири роки існує ця школа на острові Саґу (найбільший остров із громади Гавайських островів), а число її учнів із року на рік більшає.

Хто може стати водолазом? Кожний, що в нього залізне здоровля, сильні нерви й багато відваги. Здоровля й нерви учнів у школі Твіна перевірює перед початком науки лікар. Відвага, це друге діло. Автім, у кого нема відваги, той і не покінчить курсу водолазів.

Перші лекції в школі Твіна відбуваються на землі.

Учень привикає ходити та ворушитись у тяжкому одязі водолаза-нурця, в т. зв. скафандрі. З черги йде перша „їзда вниз''. Це для учнів найбільше цікаве, могутнє переживання.

Потім іде з черги наука ходження по морському дні. Там око учня-водолаза мусить привикати до зовсім іншого поля бачення. Кожний рух під велитенським натиском мас води треба вправляти багато, багато разів.

З черги наспівають перші поважніші вправи, нпр. треба добути з морського дна якусь губку, якусь ґилячку коралів, тощо.

Іспит зрілости учнів-водолазів відбувається на морському дні, на останках затопленого корабля (що зветься „крак"), поблизу півострова Лісі. Коли учням-водолазам пощастить, то вони мають змогу вже, в часі науки забагатіти.

Годиться згадати, що все те, що учні водолази підчас вправ добудуть із морського дна, це їхня власність. Недавно трапився випадок, що один учень-водолаз найшов на морському дні, де ще не робили розшуків, на якийсь важкий предмет, що його покрили були густо морські ростини. Він негайно ствердив, що це брила золота. Зараз же поблизу лежали ще дві брили.

Назагал золоті монети, дорогі камені та інші дорогоцінності не дуже часто попадаються в руки Мек Твіна та його учнів.

Вже частіше трапляється, що вони знаходять у-ряди-годи рідкі зразки перел у мушлях, що їх вартість покриває кошти науки.

Інколи водолази залишають собі такі перли як „маскотки", що „помагають'' їм у їх дуже рисковній праці.

РОЛЯ КАТІВ У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ МЕДИЦИНІ

Відвічна погорда, страх і відраза, з якою люди відносилися до катів, були причиною, що їх відкинули поза межі людства та відсунули від участи в усіх чесних заняттях. Таке відношення витворилося тоді, коли введено строгий німецький закон про міста, на основі якого ката покликали виконувати тортури на засуджених.

Тому, що кати все мали до діла з людським тілом, уважали їх знавцями анатомії. Недостача лікарів і низька освіта суспільности у середньовічних часах, а також неохота, з якою відносилися до хірургії; як науки, якої основою було лікування при помочі гострих знарядів, викликало деяку аналогію хірурга до ката, тимбільше, що середньовічна хірургія не знала знечулювання хльороформом і т. п. А також людину, якої доторкався кат, уважали поганьбленою і ніякий „медікус" (лікар) не відважився би лікувати рани, що її завдав кат підчас тортурування. Цей обовязок перейшов тоді на ката, який дуже добре вмів спинювати кров, направляв звихнення, вживав ріжних ліків і т. п.

Це були перші звязки ката з хірургією. Та спочатку сторонили від тих „лікарів", але вже в 16-му столітті щораз частіше стали звертатися до них у справах хірургічної поради.

Почалося суперництво між катом і хірургом. Багато катів втішалися славою знавців хірургії, тимбільше, що часто бувало, що вони здавали іспити з анатомії в медичних академіях. Все більше людей шукали лікарської помочі у катів. Зпочатку робили це потайки, зо стидом і страхом, щоб не підглянув того приятель, свояк чи сусід. Пізніше зверталися до катів зовсім отверто, платили їм високу винагороду за поміч. Навіть короновані володарі шукали в них поради й помочі, обдаровували їх грішми та привілеями.

У старих документах із 17-го століття можна подибати поквітування катів за одержану нагороду, яка нераз перевищала лікарський гонорар. Популярність катів із кінцем 16-го століття так зросла, що траплялося, що вони покидали своє катівське ремесло та присвячувалися лікарській практиці. Лікування це зпочатку обмежувалося до застарілих ран і направлювання звихнених ніг чи рук, та скоро поширилося й на інші ділянки медицини. В 1695. р. ваймарський кат Андрій Лібкнехт покинув своє катівське ремесло та написав працю „Трактат про неаполітанську недугу", присвячуючися зовсім студіям над тією страшною язвою людства.

До зросту значіння катів-хірургів причинилася немало їх рецептура. Середньовічне аптикарство признавало лише ростинні та звіринні ліки. Вплив арабської культури впровадив мінерали для виробу ліків. У XV—XVI столітті стали пристосовувати перетвори людського тіла, спорошковані, виварені та висушені. Катівська рецептура збагатилася двома найпотрібнішими засобами, які мали лише кати: була це кров і людський товщ, які вважали успішними ліками проти ріжних недуг. Отже кати робили ліки, а на деякі з них грали собі модеякі з них брали собі мобре платити за поміч. У 1749. р. Баймлер згадує про успішність спорошкованої чолової кости, як лікарство проти падавиці (епілепсії). Лік такий можна було дістати, самособою, лише в ката. Вживали мелених зубів повішеного, як лікарства проти укушення вужа і т. д. Торговля людською кровю приносила катам значні доходи. Найдорожча була кров дівчини та лицаря.

Розуміється, що суперництво між катами і хірургами було причиною вічних полемік. Славний паризький хірург Амвросій Паре (1510—1590) в одному зо своїх трактатів гостро виступає проти катів і обвинувачує їх в обманстві, називає їх дурисвітами. А всеж хірургію і далі низько цінили, а щойно як винайшли знечулюючі засоби, звернуло людство загальну увагу на цю досі занедбану, а таку важну царину лікарських наук.

Нещастя.

— Ти чув, яке нещастя стріпуло Людницького?

— Що сталося?

— Моя жінка втекла з ним.

ПОВОРОТ НЕБІЖЧИКА.

Перед кількома днями поліційна стежа знайшла на вулиці Сен Жермену якогось незнаного мужчину, зовсім виснаженого і винищеного. В його кишені знайшли всього 2 су (французька дрібна монета). Незнайомого відвезли до гостинниці, де після довгих випитувань він відповів, що називається Іван Пріфер і походить з Мецу. Потім на превелике диво фельчерів Пріфер попросив паперу й олівця та почав розвязувати якісь складні альгебраїчні проблеми.

Управа лічниці повідомила про недужого Мец, де справді жив колись якийсь Пріфер, якого опис згоджується з описом чоловіка, знайденого в Сен Жермен. Одначе Пріфер із Мецу — як виходило з книг цивільного стану — покінчив самогубством іще в 1933 р. і його теж поховали на цвинтарі в Мецу.

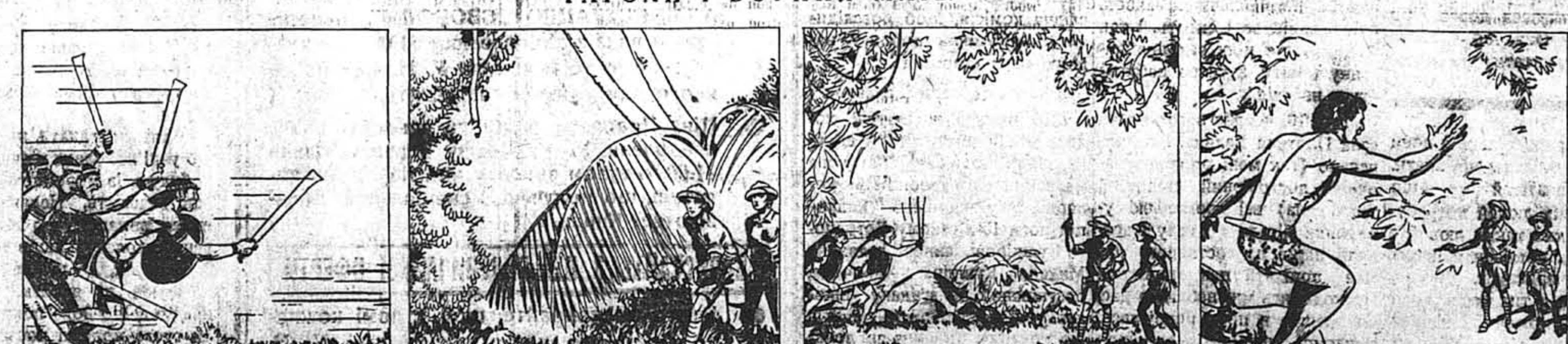
Пріфер був жонатий і мав двоє дітей. Погубою для нього стала дивна пристрасть до розвязування альгебраїчних задач. Всі свої сили і час та гроші присвячував він розвязці найбільше скомплікованих проблем. Скінчилась ця пристрасть тим, що жінка покинула з дітьми Пріфера і втекла до своїх родичів.

Спершу Пріфер попав у розпуку. Згодом кудись щез. В 1933 р. в околиці Мозель знайшли на дорозі трупа невідомого мужчини, який покінчив самогубством. Не знати, з якої причини, рішили тоді, що самовбивник це запропащений без вісти Пріфер. Під цим іменем теж і поховали його. Вдові показали одяг самовбивника, і вона тільки у виношеному одязі пізнала власність свого чоловіка.

Тепер знову „вдова" мусить виїхати до лічниці Сен Жермен, де урядово звернуть їй „покійного" мужа [illegible]

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ. (71)

Заморочені торжественними напитками та сфанатизовані релігійними ритуалами, індіяни з кинджалами в руках кинулися напроти Тарзана. Тарзан не злякався. Але, маючи досвід з інших подібних ситуацій, він був зарозважний, щоб одинцем ставити опір цій здичілій товпі. Він повернувся і почав бігти між корчами. Індіяни юрбою бігли за ним.

На кілька хвилин вони стратили його з очей. Він заховався був за широке листя пальм. Там він спинився, щоб прислухатися, що вони роблять. Індіяни голосно говорили і видно було, що розгубилися, не знаючи, в котру сторону подався Тарзан. Тарзан уже хотів іти далі, коли нагло він натрапив на Юлю Дейл і Джорджа, що залякані між корчами блукали.

Та в тому моменті одна частина індіян запримітила їх також і з цілої сили пігналася до них. Джордж добув револьвера і змірився в товпу. Він був сам з себе задоволений, що рішився на такий крок. Звичайно він забував, що при собі має револьвер і замісць зброї хапав усе за заячу лапку. „Я постріляю їх", упевняв він дівчину.

Можливо, що цей раз Джордж був би і стрілив, але Тарзан побачив вчас, що він наміряє робити, і закричав: „Стій, не стріляй!" Тарзан знав, що вони не дадуть собі ради з цею товпою, навіть, колиб мали кілька револьверів. Колиж бодай одного з них положать трупом, то тоді вони не можуть числити на мирне полагадження справи з індіянами.